

Danijel Defo

Godina
KUGE

Preveo s engleskog
Radoslav Petković

■ Laguna ■

Naslov originala

Daniel Defoe

A JOURNAL OF THE PLAGUE YEAR

Translation copyright © ovog izdanja 2023, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

Knjiga br. 52

SADRŽAJ

<i>Kuga i knjiga: zapisi o zarazi</i>	<i>9</i>
(Vladislava Gordić Petković)	
GODINA KUGE	19
O autoru	285
O prevodiocu	287

GODINA KUGE

*to jest opažanja ili spomeni
najupečatljivijih zbivanja, kako javnih
tako i pojedinačnih, koja su se odigrala
u Londonu za vreme zaraze 1665,
napisao ih je građanin koji je sve to
vreme proveo u Londonu.*

Do sada neobjavljivano.

Nekako početkom septembra, godine 1664, ja sam, kao i moji susedi, saznao u nekom neobaveznom razgovoru kako se kuga ponovo javila u Holandiji; i da je tamo još tokom 1663. bila vrlo žestoka, naročito u Amsterdamu i Roterdamu; tamo je, pričalo se, donesena ili iz Italije, kako su neki govorili, ili sa Levanta, preko robe koju su prevozili svojom turskom flotom; neki su opet pričali da je kuga stigla sa Kandije; drugi su tvrdili da je sa Kipra. Nije ni važno odakle je došla; ali svi su se slagali da se u Holandiji ponovo javila.

Mi u tim danima nismo znali za štampane novine koje raznose glasine i izveštaje o zbivanjima ulepšavajući ih ljudskom domišljatošću, čemu sam kasnije bio u prilici da budem svedok. Ali stvari poput ovih stizale su preko pisama trgovaca i onih koji su se dopisivali sa inostranstvom i odatle se prenosile jedino sa usana na uvo; tako se ovakve stvari nisu najednom širile po čitavoj naciji, kao što je to danas slučaj. Ali čini se da je vlada o svemu imala tačne izveštaje i održano je nekoliko saveta da bi se iznašao način kako da se spreči da kuga ne stigne ovamo; sve je, međutim, držano

u velikoj tajnosti. Tako su glasine ponovo zamrle i ljudi su počeli da zaboravljaju na to kao na nešto što se njih mnogo ne tiče i za šta se nadaju da i nije istina; sve do kraja novembra ili početka decembra 1664. kada su dva čoveka, za koja se pričalo da su Francuzi, umrla od kuge u Long Ejckru ili pre u gornjem delu Druri lejna. Porodica kod koje su odseli nastojala je to prikriti koliko god je bilo moguće, ali nešto se otkrilo u razgovorima sa susedima, te su kraljevi ministri to doznali; i smatrajući se odgovornim da stvar ispituju, u nameri da se utvrdi puna istina, odredili su dvojicu lekara i jednog hirurga da odu u tu kuću i sprovedu istragu. Ovi to učiniše; i pronašavši očigledne dokaze bolesti na oba tela, javno izrekoše mišljenje da su umrli od kuge. Njihovo mišljenje dostavljeno je parohijskom svešteniku, koji ga je potom prosledio opštini; takođe je bilo odštampano u nedeljnom izveštaju o smrtnosti na uobičajen način kao

Kuga 2. Zahvaćene parohije I.

Ljudi se za ovo silno zainteresovaše i uzbuniše po čitavom gradu, tim više jer poslednje sedmice decembra 1664. u istoj kući umre još jedan čovek, i to od istog oboljenja. A potom smo bili pošteđeni otprilike narednih šest sedmica, jer niko nije umro sa nekakvim znacima zaraze, pa je rečeno da je oboljenje nestalo; ali kasnije, sve mi se čini oko 12. februara, još jedan umre u drugoj kući, ali u istoj parohiji i na isti način.

Ovo je u priličnoj meri skrenulo pažnju na taj deo grada, a kako su sedmični izveštaji* ukazivali da je broj sahrana u parohiji Sv. Egidija bio mnogo veći od uobičajenog, rodila

* U stvari su u pitanju izveštaji o krštenim i sahranjenim, tzv. *bills*, koji su u Londonu počeli da se vode još 1592. (Prim. prev.)

se sumnja da u tom delu grada vlada kuga i da su mnogi od nje umrli iako su se trudili da sve prikriju od javnosti koliko je god bilo moguće. Ovo je toliko obuzelo pamet ljudima da se malo ko odlučivao da prođe kroz Druri lejn ili drugim sumnjivim ulicama, osim ako ga neki izuzetan posao ne bi na to prisilio.

Porast u izveštajima je izgledao ovako: uobičajeni broj sedmičnih sahrana u parohijama Svetog Egidija-u-polju i Svetog Andrije, Holborn, bio je u svakoj od dvanaest do sedamnaest ili devetnaest, kada manje, kada više; ali kako je kuga počela najpre u parohiji Svetoga Egidija, opaženo je da broj sahrana stalno raste. Na primer:

Od 27. decembra do 3. januara	{ Sv. Egidije 16 Sv. Andrija 17
od 3. do 10. januara	{ Sv. Egidije 12 Sv. Andrija 25
od 10. do 17. januara	{ Sv. Egidije 18 Sv. Andrija 28
od 17. do 24. januara	{ Sv. Egidije 23 Sv. Andrija 16
od 24. do 31. januara	{ Sv. Egidije 24 Sv. Andrija 15
od 31. januara do 7. februara	{ Sv. Egidije 21 Sv. Andrija 23
od 7. do 14. februara	Sv. Egidije 24,
	od čega jedan od kuge.

Sličan porast primećen je i u parohiji Sv. Brigide, koja se nalazi na jednoj strani parohije Holborn, i u parohiji Sv. Jakova, Klarkenvel, koja se nalazi na drugoj strani Holborna; u

obe je parohije uobičajeni broj onih koji su sedmično umirali bio od šest do osam, a u to je vreme počeo rasti, kako se vidi:

Od 20. do 27. decembra	{ Sv. Brigida 0 Sv. Jakov 8
od 27. decembra do 3. januara	{ Sv. Brigida 6 Sv. Jakov 9
od 3. do 10. januara	{ Sv. Brigida 11 Sv. Jakov 7
od 10. do 17. januara	{ Sv. Brigida 12 Sv. Jakov 9
od 17. do 24. januara	{ Sv. Brigida 9 Sv. Jakov 15
od 24. do 31. januara	{ Sv. Brigida 8 Sv. Jakov 12
od 31. januara do 7. februara	{ Sv. Brigida 13 Sv. Jakov 5
od 7. do 14. februara	{ Sv. Brigida 12 Sv. Jakov 6

Osim toga, ljudi su sa velikom nelagodnom opazili da sedmični izveštaj u celini pokazuje veliki porast tokom ovih sedmica, mada je to bilo doba godine kada je smrtnost obično umerena.

Uobičajeni broj sedmičnih sahrana je bio od oko 240 do otprilike 300. Ovo poslednje važno je za izuzetno visoku brojku, ali sada smo otkrili da broj stalno raste, kako ćemo videti:

	<i>Sahranjeni</i>	<i>Porast</i>
Od 20. do 27. decembra	291	...
od 27. decembra do 3. januara	349	58

od 3. do 10. januara	394	45
od 10. do 17. januara	415	21
od 17. do 24. januara	474	59

Poslednji broj je bio zastrašujući jer je to bio najveći broj sahrana za koje se znalo u jednoj sedmici od poslednje zaraze iz godine 1656.

Opet, sve ovo se smirilo; vreme je bilo hladno i mraz, koji je počeo u decembru, potrajao je vrlo žestoko skoro sve do kraja februara, praćen oštrim, mada umerenim vetrovima i brojke su opet pale a grad je postao zdraviji i svako je počeo na opasnost gledati kao na nešto što je prošlo; jedino što su sahrane u Sv. Egidiju i dalje bile brojne. Naročito od početka aprila, zbir se kretao oko dvadeset i pet svake sedmice, dok je u sedmici od 18. do 25. u Sv. Egidiju sahranjeno njih trideset, od čega dvoje od kuge a osam od pegavca, što se smatralo istim; a tako je i broj umrlih od pegavca u celini rastao, od osam sedmicu ranije do dvanaest u sedmici koja je usledila posle ove pomenute.

Ovo nas je sve opet uzburilo i grozne slutnje su se javile među ljudima, naročito što se vreme sada promenilo i postajalo je toplije a i leto se bližilo. Pa opet, iduće sedmice učinilo se da ima neke nade; brojke su bile niske, broj mrtvih je u celosti bio svega 388, nijedan od kuge, ali zato četvoro od pegavca.

Ali brojke su se povećale naredne sedmice i oboljenje se raširilo u dve ili tri parohije, to jest u Sv. Andriji u Holbornu i Sv. Klimentu; i na veliki jad grada, jedan je umro unutar zidova, u parohiji Sv. Marije Vulčerč, tačnije u Berbajnder lejnu, blizu Mesne tržnice; sve u svemu, devet od kuge i šest od pegavca. Opet je, nakon istrage, otkriveno da je taj Francuz koji je umro u Berbajnder lejnu živeo u Long Ejkru,

blizu zaražene kuće, i odatle se odselio u strahu od bolesti ne znajući da je već zaražen.

Bio je to početak maja, ali je vreme još bilo blago, promenljivo i dovoljno hladno, te su ljudi ipak gajili neku nadu. Ohrabrialo ih je što je grad unutar zidova* još bio zdrav; u svih devedeset i sedam parohija sahranjeno je samo četrdeset i četvoro i počeli smo da se nadamo, a naročito ljudi u tom kraju grada, da stvari neće ići dalje; tim pre što je iduće sedmice, one od 9. do 16. maja, umrlo samo troje, od kojih nijedan u samom gradu niti u slobodinama;** a u Sv. Andriji ih je sahranjeno samo petnaest, što je vrlo nizak broj. Istina, u Sv. Egidiju sahranjeno ih je trideset i dvoje, ali opet, kako je to bila jedina parohija sa kugom, ljudi su osetili olakšanje. Ukupan zbir takođe je bio nizak jer je prethodne sedmice iznosio svega 347, a sedmice posle ove pomenute svega 343. Nastavili smo da se nadamo još nekoliko dana, ali je ta nada bila samo zakratko jer se ljudi više nisu mogli ova-ko obmanjivati; pretražili su kuće i otkrili da se kuga u stvari raširila svuda i da svakoga dana mnogi od nje umiru. I tako su sve mogućnosti zavaravanja nestale i više nije bilo šta da se krije; štaviše, pokazalo se da se zaraza proširila preko svih bojazni: da je u parohiji Sv. Egidija zahvatila nekoliko ulica i da nekoliko porodica leži bolesno, svi zajedno; i razumljivo, sledeći sedmični zbir pokazao je stvari onakvima kakve jesu. Objavljeno je da ih je svega četrnaest preminulo od kuge, ali je sve to bio nitkovluk i zbrka jer su ih u Sv. Egidiju sahranili ukupno četrdeset, od čega ih je sigurno većina umrla od kuge

* U tadašnjoj organizaciji Londona razlikuju se tri dela grada: grad unutar zidova (*City intra muros*), grad izvan zidova (*City extra muros*) i spoljne parohije. Termin „grad“ (*city*) i sam Defo koristi u oba značenja: kako za čitav London, tako i za grad unutar zidova. (Prim. prev.)

** Posebna naselja koja nemaju one privilegije koje ima sam grad, ali opet uživaju poseban status. (Prim. prev.)

iako je proglašeno da su umrli od drugih bolesti; iako broj svih pogreba nije pokazao porast veći od trideset i dva, a ukupan zbir je iznosio samo 385, opet ih je četrnaest bilo od pegavca, kao i četrnaest od kuge; a mi smo bili sigurni da je te sedmice od kuge umrlo pedesetoro.

Sledeći zbir odnosio se na vreme od 23. do 30. maja, kada je bilo sedamnaest slučajeva kuge. Ali pogreba u Sv. Egidiju je bilo pedeset i tri – zastrašujući broj! – a proglasili su da ih je devet od kuge; ali ozbiljna istraga koju su sprovele mirovne sudije,* na zahtev gradonačelnika, pokazala je da je u toj parohiji od kuge uistinu umrlo još dvadeset, ali je proglašeno da su umrli od pegavca i drugih bolesti, uz druga prikrivanja.

Ali sve su to bile sitnice prema onome što je odmah potom usledilo; jer je otoplilo i u prvoj sedmici juna zaraza se proširila na najstrašnji način i brojke su skočile vrtoglavo; i priče o groznici, pegavcu i sličnom počele su da bujaju; svi koji su mogli da prikriju svoju bolestinu to su i činili da ih susedi ne bi izbegavali i odbijali svaku vezu sa njima, a takođe i da spreče vlasti da im zatvore kuće; čime se, mada još nije činjeno, već pretilo, a ljude je strašno užasavala i sama pomisao na to.

Druge sedmice juna u parohiji Sv. Egidija, gde je besnela najveća zaraza, bilo je 120 sahrana, od čega je, po zvaničnim izveštajima, svega šezdeset osam od kuge, a svako je govorio da ih je od kuge najmanje stotinu, uzimajući u obzir uobičajeni broj pogreba u ovoj parohiji, kako smo već i videli.

Sve do ove nedelje grad je i dalje bio pošteđen pošto unutar zidova, ni u jednoj od devedeset sedam parohija, niko nije umro, izuzev onog Francuza kojeg sam već pomenuo. Ali ih

* Pripadnici lokalne vlastele, postavljeni da u kraljevo ime upravljaju određenim područjima. (Prim. prev.)

je sada u gradu umrlo četvoro, jedan u Vud stritu, jedan u Fenčerc stritu i dvoje u Krukd lejnu. I dalje je bio pošteđen Sadark jer još niko nije umro na toj strani reke.

Ja sam živio u Oldgejtu, na pola puta između tamošnje crkve i Vajtčapel Barsa na levoj ili severnoj strani ulice; a kako boleština još nije dospela do tog dela grada, naši su susedi i dalje bili mirni. Ali na drugom kraju grada uzbuđenje je bilo veliko; i bogatiji sloj ljudi, naročito plemstvo i vlastelici iz zapadnog dela grada, nahrupili su iz grada sa svojim porodicama i poslugom na krajnje neuobičajen način; a to se posebno videlo u Vajtčapelu, odnosno Broad stritu, gde sam živio; uistinu, mogla su se videti samo brojna i raznovrsna teretna kola sa dobrima, ženama, slugama, decom, itd.; kočije krcate svetom boljeg soja koje prate konjanici, a svi u velikoj žurbi; zatim se pojavljuju prazna teretna kola i rezervni konji sa slugama koji, bilo je očigledno, ili se vraćaju ili su poslani iz unutrašnjosti da pakupe još ljudi; a još i silan broj ljudi na konjima, neki sami, neki sa poslugom i, uopšte, svi natovareni prtljagom i spremni za put, kao što je svako mogao opaziti čim bi ih ugledao.

Bilo je to strašno i tužno gledati, a kako sam taj prizor morao posmatrati od jutra do noći (jer se uistinu ništa drugo nije dalo ni videti), obuzele su me teške misli o bedi koja se spušta na grad i o nesrećnim okolnostima u kojima ćemo se naći.

Nekoliko nedelja ljudi su bili u takvoj hitnji da se do gradonačelnikovih vrata nije moglo dospeti bez izuzetnih teškoća; takva je bila tu navala i gužva da bi se dobili pasoši i potvrde o zdravlju kao kada se putuje u druge zemlje, jer bez njih nije bilo dozvoljeno napustiti grad drumom niti noćiti u krčmi. Za sada, kako niko za sve ovo vreme nije umro u gradu, naš gradonačelnik je potvrde o zdravlju davao bez

ikakvih teškoća svakome ko je živeo u jednoj od devedeset i sedam parohija, a i oni koji su živeli u slobodninama dobijali su ih još neko vreme.

Ova žurba se, pamtim, nastavila još nekoliko nedelja, tokom čitavog maja i juna, tim veća što su se pronosile glasine da predstoji naredba vlade da se na drumovima postave baklje i barikade kako bi sprečile ljude da putuju i da gradovi uz drum neće dozvoliti da tuda prolaze stanovnici Londona iz straha da im ne donesu zarazu, mada nijedna od ovih glasina nije, osim u mašti, bila nimalo osnovana, makar ne u početku.

Sada sam počeo ozbiljno da se brinem za sebe razmišljajući o sopstvenom slučaju i šta mi je sa sobom činiti; odnosno, da li ću odlučiti da ostanem u Londonu ili da zatvorim svoju kuću i pobegnem, kako su to već učinili mnogi moji susedi. O ovome pitanju ću izneti sve potanko jer ipak mislim da bi moglo biti od značaja za one što dolaze posle mene ako se nađu izloženi istoj nevolji i pred istim izborom; i zato bih voleo da im ovaj izveštaj može poslužiti da se upravljaju pre po istorijatu mojih postupka nego po onome što je bilo sa mnom.

Preda mnom su bile dve važne stvari: jedna je bila briga o mom poslu i radnji, koji su bili znatni, a koji su bili sve ono što sam na svetu posedovao; a druga je bila da sačuvam svoj život u tako kobnoj nesreći, koju sam jasno video kako se nadvila nad ceo grad, a koju su, ma koliko da je bila velika, možda moji strahovi kao i strahovi drugih ljudi činili i većom nego što je morala biti.

Prvi razlog bio je od velikog značaja za mene; bavio sam se sedlarskim zanatom i moji poslovi uglavnom se nisu obavljali preko radnje i slučajne prodaje, već sam ih vodio sa trgovcima koji su poslovali sa engleskim kolonijama u

Americi, te je moje blagostanje dobrim delom ležalo u njihovim rukama. Istina, ja sam bio samac, ali sam imao porodicu* slugu koje sam držao zbog posla; imao sam kuću, radnju i magacin pun robe; i ukratko, ostaviti njima sve ono što se u ovakvom slučaju mora ostaviti (hoću reći, bez ikakvog nadzornika ili osobe kojoj se mogu poveriti) značilo je izložiti se opasnosti da izgubim ne samo svoje poslove već i svoju robu i zapravo sve što sam imao na ovom svetu.

U to vreme se moj stariji brat, koji se neku godinu ranije vratio iz Portugalije, našao u Londonu; i posavetovah se sa njim, a njegov odgovor je stao u tri reči, onakav isti kakav je dat u jednom drukčijem slučaju, to jest: „Gospodaru, sebe spasavaj.“ Rečju, on je bio za to da se sklonim u unutrašnjost, kako je odlučio i sam da uradi sa svojom porodicom; ono što mi je govorio bilo je, čini se, ono što je i sam čuo u inostranstvu, odnosno da je najbolja priprema za kugu pobeći od nje što dalje. A ono što je odgovorio na moje argumente o gubitku posla, dobara i potraživanja, potpuno me je zbunilo. Rekao mi je ono isto što sam ja koristio ubeđujući sebe da ostanem, to jest da ću Bogu poveriti svoju sigurnost i zdravlje sprečavajući tako da izgubim svoj posao i dobra; „jer“, rekao je on, „nije li razumnije osloniti se na Boga kada je u pitanju prilika ili opasnost da izgubiš svoj posao nego ostati u tako velikoj pogibelji i poveriti Mu svoj život?“

Nisam mogao tvrditi ni da sam u bilo kakvoj stisci što se tiče mesta kuda bih otišao jer sam imao nekoliko prijatelja i rodbinu u Northemptonširu, odakle potiče i moja porodica; i zapravo, moja jedina sestra, u Linkolnširu, bila je vrlo voljna da me primi i ugosti.

* U terminologiji Defoovog vremena pod porodicom se podrazumevalo čitavo domaćinstvo: žena, deca, ali i posluga. (Prim. prev.)